

2352

LUNDS UNIVERSITETS  
FOLKMINNESARKIVStogsmyrreStogsmyrre

Så en sjuithio åttio år sen fanns det så  
gott om finnar här i Nistelås, att folk var tvungna  
att gå vakt om nättarna. Så var det en natt nå-  
gra karlar på Tagel som gingo vakt, och de hade  
juist tänkt en stund att värma sig vid, då de  
oförutsett fingo se några dammer så fina så fina  
och vackert klädda komma ut på morgnen. De  
gingo fram till elden & där började de bytla  
uppför den ena klädningen efter den andra  
för att värma sig, och ju längre de höll på,  
desto finare blev deras kläder. Karlarna

2352

blott förlägna, kan vara, men rätt som det var  
församma fruntimmeren, åt Skogen med ett his-  
seligt bråk. Det kunde väl inte vara några  
andra än Skogsmurarna.

LUNDS UNIVERSITETS  
FOLKMINNESARKIV

2352

LUNDS UNIVERSITETS  
FOLKMINNESARKIVGengångare.Gengångare

Min fasters fästman dog, utan att de båda fick träffas innan, och sin hade han aldrig någon för honom. När han gick ut från Kvällarna och när han låg och sov, kände han det, som om en hand varit över hennes ansikte. Min far trodde inte på det utan skämtade åt honom. Men så en juldagen, då allt folket utom han och hans far, min farfar, hade rest till julstaden (min far hade ju fräst i julterna, så han var trungen, att ligga), såg han plötsligt en vit skymnad stå och läsa i en postilla,

som låg uppslagen på bordet, och som min faster  
hade läst ut julaffnen. Skymningen såg tydligt  
ut som fastmannen och hon var klädd i en  
fetsid överbad klädnad, det märkte jag tyd-  
ligt. För det var just i dag bräcke rummen.  
Plötsligt såg hon honom glida mot fönstret,  
som om man stöjt honom från glansis  
och som mot fjärran, där det var eld, och  
här försvann välnaden. Det blev alldeles  
mörkt, och hade inte farfar legat i sängen  
vid andra väggen, hade han aldrig stått ut.

2352

Sei jick ~~de~~ hëra, att kyrkfulket sett honom kom-  
ma från kyrkogården, och sitt eget hem hade  
han också besökt, men där hade man ej sett  
honom utan bara hört honom bullra. Först när  
min faster tillsammans med prästen besökt kyr-  
kogården, jick hon vara: Fred. Vad de gjorde  
eller sa: därute är ingen som vet. Det  
måste vara en hemlighet. Och detta är ingen  
lägnhistoria utan dagens samning.

Sm.  
histelas

Uppst. Ole Levander - b -

1929.

Per. Filda Samuelson.

Art.

LUNDS UNIVERSITETS  
FOLKMINNESARKIV

2352

Maran.

Maran.

Jag kände en gumma, som så fort  
hinner man gick bort, överfölls av magrättning  
tungt, som hängde sig på henne och släppte  
henne. Det var inget annat än Maran. Tja  
att kunna föreda sig måste hon jämt ha  
stäl i Lärren.

- 7 -

B. 6.

2352

LUNDS UNIVERSITETS  
FOLKMINNESARKIV

Tarsel.

Min gamle far kunde ofta förutsäga  
om någon skulle dö. När den gärdan brödes  
om katterna ligger hammarlag på en lik-  
kista, eller också på han en liklag kom-  
ma ut därifrån.

Tarsel.

Mittlås Sm.

- 8 -

B: i

2352

LUNDS UNIVERSITETS  
FOLKMINNESARKIV

Tydor.

Tydor.

Om man på juldagsmorgonen såg efter under julbordet, brukade man få se sädeskorn ligga där. Vem som lagt dit dem, är inte gott att säga, och det hjälpte inte hur noga man städade, sopade och skurade under bordet, på jultidningen brukade de ändå ligga där. Av deras utseende kunde man sluta till, hurudan det kommande årets skörd skulle bli. Var de stora, blev det en god skörd, var de små och förkrympta blev den dålig, och det slog allti in.

/ Arb. an.



2352

LUNDS UNIVERSITETS  
FOLKMINNESARKIVKlock-gumma

Hina i Linstult kunde göra vad ant som Klock-gumma  
 ville, ställa ihop äktenskap och lösa upp dem,  
 förvärga synen på folk, skicka sjukdom, våd  
 i slände på både kreatur i människor. Den kunde  
 bygga hem och ~~vara~~ hru levde i när hru  
 val var så orke ha starna knappt dra hem till  
 graven. Där vänta aldrig hru en enda grön  
 knut på hennes grav.

2352

LUNDS UNIVERSITETS  
FOLKMINNESARKIV

Om man fick myror i ett hus, skulle man gå upp en torsdagsmorgon innan solen gått opp, tigande taga några och bära bort dem och lägga dem någonstans samt högt uttala den önskan, att alla myrorna skulle bege sig hit från huset och stanna på den plats, där man nu la dessa myror.

Hur man blev av  
med myror i ett hus

2352

LUNDS UNIVERSITETS  
FOLKMINNESARKIV

En Lärarsängs be-  
väsning.

När en bevisning hade fått sin bevisning  
han ej äta annat än rågmjölgröt med smör  
i de första dagarna.

2352

LUNDS UNIVERSITETS  
FOLKMINNESARKIV

Tidelse

Tidelse

Vid ett barns födelse fick man ej slå ut bad-  
vattnet utomhus eller slänga ut badtrasan. Vattnet  
skulle slås ut inne i köket ö trasan tvättas, annars  
kunde trollen få makt med barnet.

2352

LUNDS UNIVERSITETS  
FOLKMINNESARKIV

Barnlyp.

Barnlyp.

När den först födde döttes skulle Jaders  
ungsta syster bära fram barnet, vara "barn-  
läroerka", som det kallades. Från gudmodern  
fick barnet många av sina egenskaper, var-  
för hon måste vinntäggas sig om att vara sär-  
skilt bisk, ordentlig & gehörig den dagen.  
När man kom till prästen, skulle gudmodern  
läsa den ylle och charlett, som barnet hade  
yttrast om. Men det & liksom den pilsen och char-  
lett som var inmanfö och under hemfärden  
skulle invidare av dessa läsa vara vänd

utåt. Med den lilla massan, som barnet hade  
närmast, skulle hon, när den tagits av und  
dynt, knickt tarke sig om munnen, ty  
då skulle barnet bli poutigt & inte lugla.  
Vidare skulle gudmodern, stoppa prungar in i  
för barnets kindar.

"Ja, du är då så lik din gudmor" var  
ett vanligt talord, om barnen var duggiga.

2352

F. 6

Barnets avvängande

Barnet brukade ej avvängas förrän det blev tre eller fyra år. Ju längre det dröjde, desto säkrare var modern att hon ej skulle få mera barn. Det säkraste medlet att avvänga var att stryka lite sot eller beck på bröstet.

Barnets avvängande

2352

LUNDS UNIVERSITETS  
FOLKMINNESARKIV

Lyttesjukedamer

Lyttesjukedamer

Under havandeskapet måste kvinnan nog  
akta sig för att se på när ett djur slaktades,  
ty om hon såg dödsrykningarna, kunde barnet  
gå fallandes.

Om fallet i en stekpanna fattas eld och  
modern blev rädd, fick barnet s.k. våldeds-  
märken på det ställe, där modern först  
berörde sin egen kropp efter skrämen.



- 17 -

2352

LUNDS UNIVERSITETS  
FOLKMINNESARKIV

Lallaundest

Lallaundest

Ett bra medel mot Lallaundest var  
att i ny och medan ge barnet in av modrens  
blod.

— 18 —

LUNDS UNIVERSITETS  
FOLKMINNESARKIV

2352

J. J.

Frågnar

Frågnar testas eller bekräftas genom Frågnar  
att man i "My och ne" svarar in ansikten  
med min från en märke.

- 19 -

J. g.

LUNDS UNIVERSITETS  
FOLKMINNESARKIV

2352

Förning.

I min barndom, alltså för en 50 eller 60 år sedan, var det vanligt att ha riklig förning med sig till begravningar, bröllop och storkalas. De närmaste släktingarna och gårdboarna skulle ha med sig tre pannkakor, bakade av risgryn eller potatismjöl, ägg och socker, tre stora limpor, av råg, som skalades i hemkvarnen och sållades, en sötost och en hel eller halv spädkalv. Dessutom skulle "koksan" (kokerskan) ha en limpa och barnen, om det fanns sådana i huset, ett mindre bröd var.

Sötost tillredde man på följande sätt: 6 kannor mjölk kokades och löpades med ostlöpe. Vasslen och osten kokades i en 5 eller 6 timmar vid sakta eld. Därefter tog man lite socker,  $\frac{1}{2}$  kaffekopp potatismjöl,  $\frac{1}{2}$  kaffekopp vetemjöl, ett par ägg och en nypa salt och vispade samman i lite vassle, varefter alltsammans slogs i grytan, under det man rörde hastigt. När det kokat samman till en gröt, lades det upp på ett sötostfat av tenn, och osten var så färdig.

*\* vid begravning*

Förning.

vid begravning.

- 20 -

2352

LUNDS UNIVERSITETS  
FOLKMINNESARKIV

7:9

Förplägnad vid begravning.

Förplägnad vid  
begravning.

Då man firade begravning för 60 år sedan, anlände gästerna redan kl. 7 på morgonen och hade då förning med sig, såvida de inte bodde i samma by och hade lämnat förningen redan föregående dag. Först skulle gästerna ha kaffe med vetebröd och senare smörgås, s.k. plockkött av kalv och ölost. Kl. 10 skulle man vara vid kyrkan, dit varje fruntimmer förde med sig kyrkomatsäck bestående av smörgås och ett stycke pannkaka, som förvarades i näsduken. Vid 2-tiden brukade begravningsfolket komma tillbaka, och då bjöds det på kaffe och smörgås och senare middag. De vanligaste rätterna vid denna var kött, korv, fläsk, pannkaka och sötost. På måndagen kommo alla gästerna tillbaka och då vankades samma mat. Slutligen kommo fruntimren på tisdagen för att hämta sina fat och bunkar, och då skulle de ha lite förning med sig tillbaka, en brödskiva, en pannkaksbit och en sötostbit.

— 8! —

*Mia*

2352

LUNDS UNIVERSITETS  
FOLKMINNESARKIV

Sådden.

När häggen blommar och strör sina blom-  
mor skall man så korn.

Havren sås i 9:e eller 7:e "vekan", men  
inte i 8:e.

Lin sås Linnea- eller Karolinadagen. I  
sämättet skulle, utan att säningsmannen visste om det,  
läggas några ägg, så blev linet långt. Äggen åt sänings-  
mannen upp, när han kom hem.

Flög den första sädesärta man såg högt,  
blev linet långt, sprang den på marken, blev det kort.

Som barn minns jag, att mor brukade spa-  
ra en brödkaka från jul och förvara den i sädesbingen,  
där den höll sig god. När vårarbetet började åt karlar-  
na upp den.

Sådden.

— 22 —

2352

LUNDS UNIVERSITETS  
FOLKMINNESARKIV

Me

Linets beredning.

Linets beredning.

Nu för tiden sår man inte så mycket lin som i min barndom, då varje bonde hade ett linland. Under det det växte, skulle det lukas, d.v.s. rensas och befrias från ogräs. När det så började gulna, var det moget, och då ruskades det upp med händerna, bandes i kärvar och hängdes upp samt fick hänga en fjorton dagar. Sedan repades knopparna bort på den s.k. linrepan, varefter stjälkarna breddes ut på marken att ruttna, vilket tog tre eller fyra veckor i anspråk, beroende på väderleken. Så skulle det torkas. Detta skedde i bastan, där linet breddes ut, varefter bastan eldades väl varm. När linet hade torkats skulle det brytas på en brytestock, skäktas på en skäktstol och slutligen häcklas.

— 23. —

LUNDS UNIVERSITETS  
FOLKMINNESARKIV

2352

På julafton skulle man koka så mycket sovel, att det räckte över hela julen. Söndagen efter jul kallades "beneraske-söndag" och då skulle det sista köttet på benen gnagas av och ätas opp.

"Beneraske-söndag."

LUNDS UNIVERSITETS  
FOLKMINNESARKIV

2352

Uppr. Olof Andersson  
Påsk. Pils. Danneberg  
Född 1864, Pilsbo?

Påkseder.

Långa fredag skulla man alltid äta stinnkaka. De tillagades av vassle och kornmjöl och bakades på ett runt stekjärn utan kanter.

Påskafton äts påskägg, som målades i alla möjliga färger.

Dymmelonsdags eftermiddag foro käringarna till blåkulla och påskafton kommo de tillbaka. Då sköt ungdomen och tände eldar.

Ett omtyckt och använt skämt var, att klippa ut ugnkvast, raka och grissla i papper (det kallades påsktyg) och hänga på varandra

Påkseder.



— 25 —

LUNDS UNIVERSITETS  
FOLKMINNESARKIV

O.d.

2352

Vårfrudagssed.

Mina föräldrar brukade alltid skrämma oss barn med att om vi inte lade oss tidigt Vårfrudagsafton, kom tranan och smutsade i vår säng. Men om vi la oss tidigt brukade tranan värpa någon godsak, karameller eller en finkaka, som vi sedan hittade i strumpan, i en påse eller i något föremål, som tillhörde oss. Vi barn var så rädda för tranan, att vi alltid hade bråttom att komma i säng tidigt den kvällen.

Vårfrudagssed.

Väderleksmärken .

Väderleksmärken.

När det regnar trefaldighetssöndag , skall  
det regna i sju sömdagar.

"När stubben bär hatt

Andersmässohatt,

då ligger snön till. "Varfrenhatt" (Vårfrunatt)

2352

Bryggning.

Förr i världen köpte man ej dricka från bryggerierna, utan då bryggde man själv. Man tog då först korn och fuktade (det kallades att mälta) och lät detta stå och gro några dagar. Malten lades sedan i s.k. torkällor i en basta och torkades, varefter den maldes på en s.k. hemmakvarn, som drogs för hand. I den malda malten stänkte man lite kallt vatten, rörde om den och lät den stå till följande dag. Efter att då ha arbetat den med en trästöt i ungefär en timmas tid, göt man kokhett vatten över den och lät den stå en stund. Därefter slog man alltsammans i ett kar, i vars botten man lagt några björkpinnar och ovanpå dessa hopvirad halm, genom vilken mäsken skulle silas. Genom ett hål i botten rann vörten av och man kunde så späda på vatten tills ölet blev lagom starkt. (Vattnet slogs i karet med "röstet" och ej direkt i ölet). Vörten kokades i en kittel och skummades noga samt slogs i ett kar, där det fick stå tills dess den blev jästfärdig. Detta kunde man undersöka genom att sticka ned armen i vörten. När det då bildades en vit rand kring armen, var vörten färdig att jästa. Efter någon dag slogs ölet upp i ankare.

Bryggning.

Acc.nr. 2352.

Tilda Danielsson

Född 1864 i Mistelås.

Nuvarande vistelseort:Mistelås

Huvudsakligaste vistelseort:Mistelås

2352

Upptecknat

av

Olle Levander

sommaren 1929.

28.

LUNDS UNIVERSITETS  
FOLKMINNESARKIV

Register.

|                                           | sid. |
|-------------------------------------------|------|
| Skogssnuvor .....                         | 1    |
| Gångångare.....                           | 3    |
| Maran.....                                | 6    |
| Dödsvarsel .....                          | 7    |
| Tydor .....                               | 8    |
| Klok gumma .....                          | 9    |
| Hur man blev av med myror i ett hus ..... | 10   |
| En barnsängskvinnas föda .....            | 11   |
| Födelse .....                             | 12   |
| Barndop .....                             | 13   |
| Barnets avvänjande .....                  | 15   |
| Sjukdomar och deras botande:.....         | 16   |
| Lytessjukdomar.....                       | 17   |
| Fallandesot o.s.v.....                    | 18   |
| Förning vid begravning .....              | 19   |
| Förplägnad vid begravning .....           | 20   |
| Sådden .....                              | 21   |
| Linets beredning .....                    | 22   |
| "Beneraskesöndag" .....                   | 23   |
| Påkseder .....                            | 24   |
| Vårfrudagssed.....                        | 25   |
| Väderleksmärken .....                     | 26   |
| Bryggning .....                           | 27.  |